

Tiina Pusa

Pienin yhteinen jaettava "Konfuusi" taidekasvatuksen tutkimuksessa.

Alkuun

Kun Juha Varto kuvaili taidekasvatuksen professorin viran valitsijaraatia ja sen erityisosaamista, tehtiin näkyväksi tutkimuksen alamme monitieteistä perustaa. Valitsijaraadissa on taidekasvattaja, taiteilija (jolla on pedagoginen koulutus), kasvatustieteilijä ja erityiskasvatustieteilijä. Jos hyväksyisimme nurisematta taustaoletuksena, että taidekasvatuksen tutkimuksen paradigma rakentuu näistä neljästä kentästä: taidekasvatuksesta itsestään, taiteen paradigmasta, kasvatuksen ja erityiskasvatuksen paradigmasta, olisi paradigmamme luonnehdinta olemassa olevan yhteen laskemista. Näiden neljän alan taustaoletukset, käsitteelliset viitekehykset ja tutkimusten luoma kaanon ovat yhteen summattuna vähintään kirjava. Kirjavuus osoittautuu paikoin jopa ristiriitaiseksi. Taustaoletuksien määrä on niin valtaisa, että se asettaa työskentelyn kaltevalle pinnalle. Kuvataideakatemiassa muodostumassa oleva tutkimusperinne ja taiteentutkimus muissa yliopistoissa ovat keskeisiä vaikutteiden lähteitä. Taidekasvatuksen tutkimus ei tule selitetyksi yksin taiteen- ja muotoiluntutkimuksen eikä kasvatustieteiden kautta. Lähitieteiden aallokot heiluttavat meidänkin pursiamme. Kysymyksen asetelut, tutkimusmenetelmät ja tiedonkäsityksen kirjo, joita taidekasvatuksen tutkimuksessa hyödynnetään ja kehitellään edelleen, pitävät sisällään kuitenkin jotain vain taidekasvatuksen tutkimukselle tyypillistä. Sen aineksen tunnistaminen ja siitä keskustelun näen erityisen tärkeäksi hetkellä, jolloin korkeakoulujakoa ollaan uudistamassa.

Kymmenen vuotta vanha *Me tutkimme* -julkaisu on merkkipaalu, jolta on siirrytty jo jonnekin toisaalle. Toisaalla olon paikantamista ja luonnetta päätettiin selvittää tämän julkaisun muodossa. Varto on pyynnöstämme summannut taidekasvatuksen tutkimuksen tehtävää ja sanonut sen olevan se, että maailma pysyisi muutoksessa. Pragmaattinen kaiku on hälventynyt. Taidekasvatuksen tutkimuksen ei tarvitse olla käytännön suhteessa luokkahuonetilanteisiin, siihen kuvataideopetukseen. Taustalla on käsite-evoluutio, jonka kasvatusta sanana on käynyt läpi. Kasvatusta ei enää 2000-luvulla viittaa vain opettaja-oppilas muotoiseen opetukseen vaan paljon laajemmin muutokseen. Koululaitos on insituutiona ollut kovassa muutoksessa, mutta taidekasvatuksen yhteydessä puhuttavalla muutoksella ei enää viitata vain kouluinstituutioon vaan muutokseen ylipäänsä. Tehtävämme ei ole tuottaa muutosta muutoksen itsensä takia. Tehtävä on eettinen. Siihen sisältyy ajatus muutoksesta parempaan.

"Tieteenfilosofiassa paradigma koostuu tutkimuksen perustavista tieteenfilosofiasta taustaoletuksista, tärkeimmistä laeista, käsitteellisestä viitekehyksestä sekä joukosta tutkimuksia, jotka toimivat malleina tieteelle tutkimukselle" (Kakkuri-Knuuttila, M-L & Heinlahti, K 2006: 219). Kakkuri-Knuuttilan ja Heinlahden paradigmaluonnehdinta istuu pitkien perinteiden tutkimussarjoille. Suomalaisen taidekasvatuksen tutkimuksen paradigma on vasta muotoutumassa. Kananon pohja on nyt väljästi olemassa, mutta jokainen väitöskirjan tekijä työittää myös koko yhteistä paradigmaa. Taidekasvatusta on tutkimuksen alana niin nuori, että jokainen tutkimusentekijä joutuu määrittelemään paradigman(sa) erikseen. Näen sen tekijän velvollisuutena omaa kehittyvää tutkimusalan kohtaan yhtä hyvin kuin oman työn sisäisen argumentaation ja uskottavuuden perustekijänä. Mitkä ovat tutkimuksen alamme perustavat tieteenfilosofiset taustaoletukset? Mitkä ovat tärkeimmät taidekasvatuksen tutkimuksen lait? Millainen on käsitteellinen viitekehysemme? Millainen on se tutkimusten joukko, joka toimii mallina nyt tekeillä oleville tutkimuksille?

Ristiaallokkoa liemikulbossa

Kun taidekasvatuksen paradigma on työn alla, on tutkimusmetodien ja tieteenfilosofisten ajatusten soveltaminen ja testaaminen sellaista, että voisi sanoa taidekasvatuksen tutkijoiden elävän keräilytaloudessa. Pohjakallio kuvaa paradigmaamme omassa väitöksessään esimerkiksi näin: *"Kulttuurintutkimus sijaitsee perinteisten tieteenalojen rajoilla ja ylittää niitä usein. Se hyödyntää eri tieteenalojen piirissä kehitettyjä menetelmiä ja metodologioita. Taidekasvatusta tekee samoin. Se hyödyntää eri*

tieteen- ja taiteenalojen piirissä kehiteltyä ja liittyy viime vuosikymmeninä yleistyneeseen liikehdintään, jossa on etsitty taiteellisen ja tieteellisen tiedon luonnetta ja paikkaa yhteiskunnassa." (Pohjakallio, P 2005:41) Taiteen tutkimus, taiteellinen tutkimus, etnografiset menetelmät ja laajasti ilmaistuna ihmistieteiden laadulliset menetelmät ovat taidekasvatuksen tutkimuksen ahkerimmin käytettyä valikkoa.

Kontekstisidonnaisuus ja partikulaarisuus on myös taidekasvatuksen tutkimuksen haasteita. Krappala kuvaa oman väitöstyönsä metodia nimellä *fictive and artistic research* (Krappala, M 1999: 26). Aistisen tiedon ja fiktion yhteen sovittaminen on iso ontologinen väite. Taidekasvatuksen paradigmalle näyttäisi olevan tyypillistä, että korostetusti tietty tutkija tutkii tiettyä ilmiötä tietyissä ajassa ja paikassa. Fenomenologiselle lähestymistavalle on ollut taidekasvatuksen tutkimuksessa kova kysyntä. Aistinen tieto ei ole ohitettavissa tällaisessa asetelmassa. Koska olemme vielä siinä tilanteessa, että jokaisen tulee työstää omaa ja yhteistä paradigmaa, joudumme jokainen ottamaan kantaa myös siihen, mitä ja millaista tietoa aistinen tieto on. Millainen on aistisen tiedon luonne? Mikä on aistisen tiedon alkuperä, sen pätevyys ja laajuus? Mitkä ovat aistisen tiedon rajat ja mahdollisuudet? Miten kuvata aistisen epistemologiaa? (ks. esim. Kakkuri-Knuuttila, M-L & Heinlahti, K 2006: 213). Vaikuttaa siltä, että tästä taustaoletuksesta joudumme käymään jatkuvaa keskustelua osittain paradigman selkiytyksyritysten nimissä. Aistinen tieto kutsuu esiin kokevan ja aistivan kehon. Tutkija tulee näkyville ja toimii tiedon konstruoinnin paikkana. Ian Burkitt on kiteyttänyt asian näin: "*All knowledge is embodied and situated, created within that fundamental unity between subjects and objects which is the product of having an active body*" (Burkitt 1999: 74). Reflektiivinen subjektiivisuus ja tutkijan position määrittely ottavat tilaa näiden menetelmien kentässä. Michael Rustin esittää, että individualistuminen on tuonut sosiaalitieteiden kenttään raikkaita metodisia uudistuksia, kääntein biograafiseen tutkimukseen (Rustin, M 2000: 34). Rustin hahmottelee biograafisen kääntein olevan seurausta aiemmalle kulttuuriseksi käänteeksi nimetylle liikehdinnälle. Kulttuurinen käänne nosti kielen ja merkit keskiöön. Ontologiseksi lähtökohdaksi nousi, että kieli ja kulttuuri rakentavat sosiaalisen todellisuuden. Oltiin astuttu jo pitkä askel pois päin luonnontieteitten ontologisesta perusajatuksista: on olemassa muuttumaton totuus, jota kumuloituvasti voidaan "paljastaa". Tiedonkäsitys pohjautui objektiiviselle ihanteelle, jossa tutkija oli näkymätön absoluuttisen tiedon kerääjä, analysoija ja esittäjä. Kun wittgensteinilaiset kielipelit (ks. esim. Juhila 2004) kriisiyttivät tällaisen tiedonkäsitteen, tutkijakammioiden ovet riuhtaistiin auki. Tiedon tuottajan viitekehysidonnaisuus ja kielen sisältämät valtelit ryöpsähtivät päivänvaloon. Nyt reilut viisikymmentä vuotta myöhemmin kielen abstraktisuudesta ja käsitteellisyydestä on siirrytty lihaan. Tutkija ei ole vain viitekehysensä institutionaalinen kielipelilääkäri vaan kokeva, aistiva, tunteva, kaikkienensa kehollinen toimija. Viitekehys kulminoituu tutkijaan; tutkijasta on tullut viime kädessä se konteksti, johon suhteessa tieto on. Tutkijan valinnat, lähtien aiheen valinnasta, menetelmällisistä ratkaisuista päätyen tekstin nyansseihin, ovat tutkijan arvomaailman ja ideologian tuotosta. Hänellä on valta tutkimukseensa. Ainoa eettinen tapa kantaa valta on reflektoida kytköksensä ja tulla tutkimusprosessinsa aikana tietoiseksi sellaisestakin, mistä nimenomaan ei haluaisi puhua.

Marja Sakarin artikkeli *Käsitetaiteen fenomenologiaa – välittömästä ja välitetystä havaitsemisesta* (1999) tuo esille monia sellaisia taiteen kentässä viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana liikkuneita lähestymistapoja, jotka ovat vahvana läsnä myös taidekasvatuksen tutkimuksessa. Sakari tiivistää Heideggerin ajattelua: kaikki ei ole järjen hallittavissa. Asioille antautuminen ja niiden kuunteleminen on Heideggerin "silleenjättämistä". Taiteessa totuus on ikään kuin alati tekeillä ja tuloillaan. Loiskahdan biograafiseen katsaukseen; tätä muistan kuulleen ja intoutuneena pohtineeni viitisentoista vuotta sitten. Olin taidekasvatuksen osastolla perusopiskelijana ja vierailevaksi luennoitsijaksi oli tullut muuan filosofi, Juha Varto. Tajuan, että tämä lähestymistapa on ollut tuloillaan taidekasvatuksen tutkimuksessa ainakin sieltä asti. Silleenjättäminen on kotiutunut taidekasvatuksen tutkimukseen jättäen tutkimuksen tekijät tilaan, jossa tarvitaan rohkeutta. Prosessi on muuttunut tärkeäksi myös tutkimuksen tekemisessä, ei vain taiteen tekemisessä. Asioille antautuneena ja epätietoisena järjestä luopuneena ei aina tiedä onko synnyttäjä vai kättilö vai peräti se, joka syntyy uudelleen. Jotain on kuitenkin tuloillaan. Ehkä se on lihaa, lihaksi tulemista Merleau-Pontyn sanoin: "*avoin asioille, jotka on kutsuttu esiin biljaisuuden äänillä ja jatkaa sitä artikuloimisen ponnistusta joka on jokaisen olennon Oleminen*" (Sakari 1999).

Yli-biografiset ja yli-lihalliset tutkimustekstit väijyvät nurkan takana. Mitä tapahtuu, jos lankeaa totaaliseen "silleenjättämisen" tilaan? Jääkö ajelehtimaan ikuisen prosessimaisuuteen ja "tuloillaanoloon"? Jos äityy kovin biograafiseksi, lipsahtaako siihen ällöttävään napanöyhtäilyyn, jossa yksityisestä ei enää ole pääsyä yleiseen? Ensivaikutelma on paradoksaalinen: tekstin pitäisi olla kirkasta, ei omakohtaisuuden sumentamaa. Prosessille tulisi olla altis, mutta jonkinlaisiin

lopputuotoksiin ja lopputulemiin olisi päädyttävä. Läpinäkyvyyden, rehellisyyden ja moninäkökulmaisuuuden vaateet eivät totisesti päästä kirjoittajaa helpolla.

Ehtoollisella: pää-ruoka, pää-jalkaiset ja pää-joki

Taideteollisen korkeakoulun taidekasvatuksen jatko-opiskelijat kokoontuvat viikoittaisten seminaariensa lisäksi kerran vuodessa kaksipäiväiseen työseminariin. Työseminarin tarkoitus on toimia foorumina, jossa voidaan syventyä valittuun jatko-opiskelijoita yhdistävään teemaan. Keväällä 2007 teemaksi muodostui taidekasvatuksen paradigma. Opiskelijat työskentelivät kahdessa eri työpajassa; toisessa englanniksi ja toisessa suomeksi. Yhteenvedon aikana molemmat ryhmät kommentoivat toistensa ajatuksia. Osallistuin itse suomenkieliseen työpajaan, joten näkökulmani on väriltynyt tuon työpajan työskentelyllä. Tekstissäni viittaan työpajaan ja tarkoitan sillä tätä kyseistä työpajaa.

Työpajan puitteissa hahmotelimme vastauksia kahteen kysymykseen: 1) *Mitä* taidekasvatuksen tutkimuksen piirissä tutkitaan ja 2) *Miten* taidekasvatuksen tutkimuksen puitteissa tutkitaan. Vastasimme näihin kysymyksiin paikallisesti tarkoittaen, että emme tehneet globaalia tai edes kansallista taidekasvatuksen yleiskatsausta vaan pohjasimme havainnot työpajaan osallistuneiden väitöskirjahankkeille. Työpajaan osallistui kahdeksan taidekasvatuksen jatko-opiskelijaa. Menetelmäkirjostamme on sanottavissa, että metodimme nousevat laadullisen tutkimuksen perinteestä. Kvantitatiivisella tutkimuksella ei ole tällä hetkellä juurikaan sijaa taidekasvatuksen tutkimuksessa. Käytössämme on seuraavia menetelmiä tai niiden johdannaisia: kokemukseen pohjautuva tutkimus, taiteellinen tutkimus, narratiiviset tutkimusmenetelmät, etnografian menetelmä kirjo, fenomenografia, diskurssianalyysi, toimintatutkimus ja hermeneutiikka. Menetelmät heijastelevat käsitystä siitä, millaiseen tiedon olemukseen lähtökohdallisesti uskomme ja kuinka tuohon tietoon ulotutaan. Lihan, aistisen tiedon ja tutkijan subjektiivisuus ovat selvästi esillä. Paikallisuuden puitteissa totesimme, että keskeiset taidekasvatuksen tutkimuksen tutkimuskohteet liittyvät suoraan tai välillisesti seuraaviin otsikoihin: Kuvan tekemisen prosessin ymmärtäminen, kuvan merkitys ihmiselle / ihmisyydelle, taito, taiteellinen oppiminen, visuaalinen ajattelu, kokemus (tunne, liha...), ihminen ja ympäristö. Otsikoiden takana on tunnistettavissa linkit taidekasvatuksen tutkimuksen laahukseen tai siis perinteeseen, joka on aika juhlallinen ilmaisu tässä yhteydessä. Marjo Räsänen väitöstutkimus loi ensimmäisenä peruspeilauspinnan sille, mitä taidekasvatuksen tutkimus on. Monella tekeillä olevalla työllä on tunnistettava suhde Räsänen kymmenen vuotta sitten avaamaan genreen. Tällä lajityypillä on avoin ja havaittava suhde taiteen opetukseen. Samaan lajityyppiin mahtuu oikeastaan kaikki kymmenkunta tähän mennessä Taideteollisessa korkeakoulussa tehtyä taidekasvatuksen väitöskirjaa. Lajityypin muodostumisessa ovat olleet keskeisiä hahmoja Inkeri Sava ja Marjatta Saarnivaara. Kiinnostava on se koheesio, joka saa ilmiänsä kovin erilaiset tutkimusasetelmat identifioitumaan taidekasvatuksen tutkimukseen. Paikallisuuden laajennus Lapin yliopiston taiteen tiedekunnan taidekasvatuksen ja Jyväskylän yliopiston humanistisen tiedekunnan suojissa tehtyihin taidekasvatuksen väitöksiin ei sekään kasvata lukumäärää huimaavasti: Suomessa on parisenkymmentä taidekasvatuksesta väitellyttä tohtoria. Tämän mittakaavan laahuksessa yksittäiset työt ovat vielä näkyvissä. Tekeillä olevien väitöstöiden koheesio on suhteessa kouralliseen aiempia väitöksiä. Tilanne on kovin erilainen kuin esimerkiksi kasvatustieteessä. Taidekasvatuksen tutkimuksen volyymi on herkempi yksittäisten tekijöiden ratkaisuille. Tutkimuksen alana se on pienuudessaan dynaaminen.

Tekeillä olevien joukossa on tutkimusasetelmia, joilla ei näyttäisi olevan mitään yhteyttä viimeisen kymmenen vuoden aikana hahmottuneeseen lajityyppiin. Professori Juha Varton vaikutus näkyy seuraavan sukupolven tutkimuksissa monella tavalla. Tohtoriopintojaan tekevien muodostama ryhmä itsessään tuottaa myös tiettyjä painotuksia. Ne ovat niitä palautelauseita yhteisissä istunnoissa "*Oletko ajatellut tutkimusasetelmassasi...Mikä on keskeisin teoria, jonka kanssa keskuutelet...Minusta työssäsi on tärkeää se, että...*" Vertaispalautte ja sen ympärille rakentuva laajempi kollegiaalinen keskustelu on taidekasvatuksen tutkimuksen paikallinen diskurssi. Välillisesti kukin tuo oman väitöstyön ohjaajansa näkemyksiä yhteiseen työskentelyyn. Ohjaajien edustamat tiedon- ja tutkimuksenalat haastavat yksittäisen työn kautta koko taidekasvatuksen kenttää. Taidekasvatuksen ulkopuoliset ohjaajat ovat tutkimuksenalamme kehittymisen kannalta elinehto. Noin puolet Taideteollisen korkeakoulun taidekasvatuksen jatko-opiskelijoista on suorittanut maisteriopintonsa samassa korkeakoulussa, jossa nyt tekevät jatko-opintojaan. Taideteollisen korkeakoulun muiden osastojen jatko-opiskelijoiden ajatukset ja edustamat "koulukunnat" välittyvät korkeakoulun yhteisillä jatko-opiskelijoille tarjotuilla kursseilla. Rinnakkaistyöpajassa paradigmasta keskusteli

jatko-opiskeluporukastamme se puolikas, jolle englanti on suomea sujuvampi kieli. Heidän taustansa ovat olennainen osa yhteistä taidekasvatuksen tutkimuksen diskurssiamme. Viikoittaisissa seminaareissamme painottuvat ne näkökulmat, joita kukin meistä on imenyt osallistumisista muiden korkeakoulujen opetukseen sekä erilaisissa työpajoissa, seminaareissa ja konferensseissa. Pienen volyyminsa ansiosta taidekasvatuksen tutkimus hengittää kansainvälisessä ja monitieteisessä ilmastossa. Koska vaikutuksen lähteet ovat enemmän lähitieteissä kuin omassa tutkimuksen alassa, ei ole hämmästyttävää, että didaktisiin tai pedagogisiin kysymyksen asetteluihin tarttuu tällä hetkellä harva jatko-opiskelija.

Pohdimme suomenkielisessä paradigma-työpajassa, mitkä ovat ne tieteen- tai tutkimuksenalat, jotka ovat lähialoja omalle tutkimuksen alallemme. Tutkimuksen alallamme on monitieteinen pohja, josta on helppo nähdä yhteys kasvatustieteisiin, taiteeseen ja taiteen tutkimukseen kuten taidehistoriaan ja estetiikkaan. Olennaisia lähialoja ovat myös kulttuurintutkimus, sosiologia, kulttuuriantropologia, filosofia ja psykologia. Viimeksi mainitun lähialan vaikutukset totesimme tällä hetkellä vaisuiksi. Lähialat ovat ne, joiden teoriataustasta ammennamme omaamme kirjallisuuden ja yhteisten seminaarien tai konferenssien kautta. Hyödynnämme lähialojemme kanssa samoja tutkimusmenetelmiä ja samojen auktoriteettien tekstejä. Uudet elementit ovat ilmaantuneet taidekasvatuksen tutkimuksen kenttään siis useista ilmansuunnista. Itse katselen sosiaalitieteiden suuntaan.

Pekka Kuusela luotaa sosiaalisen konstruktionismin liikettä sosiaalitieteissä. Sosiaalitieteet sulkevat sisäänsä tai koskettavat taidekasvatuksen tutkimuksen lähialoiksi tunnistamiamme tutkimus-aloja. Pohdin seuraavaksi, miten sosiaalinen konstruktionismi on nähtävissä taidekasvatuksen tutkimuksen nykykentässä. Kun peilaan meneillään olevia hankkeita sosiaaliseen konstruktionismiin, tarkoitukseni ei ole osoittaa, että tekeillä oleva taidekasvatuksen tutkimus on sosiaalista konstruktionismia. Erojen ja samuuksien heijastelu auttaa pyrkimyksissä ymmärtää, mistä taidekasvatuksen tutkimuksessa esimerkiksi on kysymys. Tyhjentävää kuvausta on turha etsiä sosiaalisesta konstruktionismista tai mistään muualtakaan. Tyhjentävät vastaukset olisivat monoliittisia ja homogenisoivia – kaiken kaikkiaan perustaltaan sellaista, mihin taidekasvatuksen tutkimuksen liikkeessä oleva kenttä ei kiinnity.

Side order: Sosiaalitieteissä tapahtunut liikehdintä viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana

Kuusela painottaa omassa sosiaalista konstruktionismia hahmottelevassa artikkelissaan, että kysymyksessä ei ole yhtenäinen koulukunta. Hän luonnehtii sosiaalista konstruktionismia suuntaukseksi, joka on edustanut pyrkimystä uudenlaiseen tiede- ja tutkimuskäsitykseen sosiaalitieteissä. Kysymyksessä on niin ikään tieteen uuden kielen ja jäsentämisen tavan tuottaminen. Vahvana yhteisenä nimittäjänä hajanaiselle liikehdinnälle on lähtökohta: kieli ja sen varaan rakentuva todellisuus ovat molemmat sosiaalisen vuorovaikutuksen tuotteita. Tällaisesta tieto- ja todellisuuskäsityksien näkökulmista nousee sellaisia menetelmiä kuin retoriikan tutkimus, etnografia, diskurssianalyysi, narratiivianalyysi ja poststrukturalismi. Kuusela myötäilee artikkelissaan pitkälti Davisin ja Gergenin 1999 esittämiä ajatuksia sosiaalisesta konstruktionismista. Davis ja Gergen ovat luonnehtineet sosiaalista konstruktionismia viiden piirteen kautta:

- 1) Tosiasiat ymmärretään riippuvaisiksi siitä kieliyhteisöstä, jossa ne ovat syntyneet.
- 2) Sanat tuottavat maailman havaitsemisen tavan, joten totuus on aina suhteessa kieleen.
- 3) Todellisuuden luonne määräytyy kuvausten historiallisen ja kulttuurisen sijainnin mukaan, (maailmankatsomusten moninaisuus)
- 4) Eettisiä universaaleja totuuksia ei ole olemassa vaan ne tuottuvat kielipeleissä
- 5) Todellisuutta koskevia väitteitä voidaan tarkastella skeptisesti, sillä aistikokemukset välittyvät kokemusten kielellisen kuvauksen kautta. Me tiedämme aistikokemuksistamme vain kielen välityksellä, eikä sen ohi ole suhdetta maailmaan.

Vivien Burr on jäsentänyt samaa asiaa pari vuotta aiemmin, joten ei ole yllättävää, että yhtäläisyydet Davisin ja Gergenin jäsentelyyn ovat ilmeisiä. Burr (1997 5-8) on esittänyt, että sosiaalisen konstruktionismin taustalla on seitsemän luonnehdintaa:

- 1) Antiessentialismi eli ihmisen sisäisestä tai ulkopuolisesta maailmasta ei ole olemassa perimmäistä olemusta tutkimuksen puitteissa
- 2) Antirealistinen painotus eli objektiivisten faktojen kieltäminen, koska emme kykene havainnoimaan suoraan todellisuutta
- 3) Kaikenlainen tieto on historiallista ja kulttuurista. Tällainen tieto on läsnä kielessä, sen

käsitteellistyksissä ja kategorioissa

- 4) Kieli on ensisijaista ajatteluun nähden, koska synnymme tiettyyn kielelliseen todellisuuteen
- 5) Kieli on sosiaalista toimintaa, jossa todellisuutta rakennetaan ei vain kuvata
- 6) Tutkimuksen polttopisteen tulee olla ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja sosiaalisissa käytännöissä
- 7) Staattisia rakenteita tärkeämpiä kohteita ovat prosessit

Konfuusi kuulostaa jälkimodernille

Näyttää siltä, että kaikki jakavat jonkun kanssa jotain. Onko lisäksi jotain, joka on kaikkien meidän taidekasvatuksen tutkijoiden jakamaa? Jotain, minkä kautta voimme identifioitua tutkimus-yhteisöksi ja viitata yhteisöön puhumalla "meistä"? Jaettavaa on siinä, että suhde kieleen ja toisaalta kuvaan vaikuttaisi olevan poikkeuksellinen suhteessa esimerkiksi sosiaaliseen konstruktionismiin. Gergenin ja Davisin viimeinen väite ja Burrin väitteiden 3-5 sisällöt ovat ristiriidassa taidekasvatuksen tutkimuksen lähtökohtien kanssa kiinnostavalla tavalla. Jos tähän tultiin kielipeliä kautta, missä on kuva? Kielen ylivaltaisuuden ja kaikkivoipaisuuden teesi murtuu monessa taiteen ja taidekasvatuksen tutkimuksen asetelmassa. Se on kohta, joka on lihaa ja visuaalista, piste, joka tekee keskustelun muiden tutkimuksen alojen kanssa paikoin tuskastuttavaksi. Tuskastuttavuus liittyy siihen, että sanoittamisen vaikeus piinaa meitä keskeisen taustaoletuksemme osalta. Pienin yhteinen jaettavamme on kuva. Kuva ja visuaalinen on läsnä tutkimusasetelmissamme. Toisilla se on keskiössä ja joissakin taidekasvatuksen tutkimuksen meneillään olevista väitöshankkeissa kuva on mukana taustaoletuksien ja filosofisten perusteidensa kautta. Lihan, aistisuuden, kehollisuuden ja katoavuuden teemat ovat niin vahvoja, että niiden yhteydessä voi puhua ainakin omasta tutkimuksellisesta diskurssista. Koulukunta kuvaisi ehkä myös teemojen vahvuutta. Voisiko kuitenkin olla niin isosta asiasta kysymys, että kokonainen paradigma pyytää tulla kutsutuksi esiin?

Ian Burkitt on sitä mieltä, että sosiaalinen konstruktionismi erotti ihmisen maailmasta (Burkitt 1999: 84). Hänen keskeinen missionsa teoksessa *Bodies of Thought* on purkaa ihmisen kartesiolainen jako mieleen ja ruumiiseen. Burkitt kulkee reittejä pitkin, jotka ovat vartolaisille hyvinkin tuttuja. Astinkivinä on länsimaisen nykyaikojen suuret kulttuurin- ja taiteentutkimuksen auktoriteetit: Bakhtin, Baudrillard, Bourdieu, Butler, Foucault, Merleau-Ponty. Sosiaalitieteiden puolelta keskeisiä Burkittin keskustelukumppaneita ovat Kenneth J. Gergen, Norbert Elias, Anthony Giddens ja Rom Harré. Burkitt esittää, että aikamme fragmentaarisuus palauttaa huomiomme kehoon (em.:145). Hänen ajattelunsa ei tee lopullista irtiotta vuorovaikutusteorioista, mutta kehon valta ja asema on kartesiolaisen ajattelun purkamisen jälkeen erilainen. Ihminen on Burkittin mukaan fundamentaalisessa suhteessa muihin ihmisiin ja artefakteihin maailmassa. Burkittin esittämät näkökulmat artefakteista ja tunteiden olemisen ja muodostumisen tavoista ovat taidekasvatuksen tutkimuksen kannalta lähemmän tarkastelun arvoisia asioita.

Uusi asenne inhimilliseen elämään ja ympäröivään maailmaan on Burkittille lopulta poliittista ja eettistä. Kun keho ikään kuin uudelleen tunnustetaan ja avataan keho vuorovaikutukselle, purkautuu myös toiseuden tuottamisen prosessit. Välimatkan tuottama toiseus on voimassa niin kauan kuin keho on kognitiivinen kohde ja vain kehon pinta on tunnustettu. *Bodies of thought* on moniulotteista yksilöllistä olemista: teoreettista, esteettistä, symbolista ja kehollista.

Tehtyjen tutkimusten joukko on tutkimuksen alallamme hallittava ja edellinen kymmenen vuotta on selväpiirteinen. Mutta onko meillä lopulta tärkeimpiä lakeja? Mitkä ovatkaan ne keskeisimmät taustaoletuksemme? Mikä on käsitteellinen viitekehuksemme? Käymme jatkuvasti kauppaa lähialojemme kanssa. Kaupankäynti on kuljettanut meitä vahvojen kielellisten painotusten läpi takaisin ihan tähän näin; ei vain iholle. Tutkimus tulee meihin. Ottamalla tai antautumalla.

Olkaa hyvä, konfuusinne!

Kirjallisuus

Burkitt, Ian 1999: *Bodies of Thought. Embodiment, Identity e3 Modernity*. NY:Sage Publications

Juhila, Kirsi 2004: Sosiaalityön vuorovaikutuksen tutkimus. historiaa ja nykysuuntauksia. *Janus*-lehti 2/2004, s 155-183

Krappala, Mari 1999: *Burning (of) ethics of the passions : contemporary art as a process* Helsinki:University of Art

and Design Helsinki, 1999

Kuusela, Pekka 2001: Sosiaalisen konstruktionismin liike sosiaalitieteissä. Teoksessa *Ruumis, minä ja yhteisö. Sosiaalisen konstruktionismin näkökulmia*. Toim. Pekka Kuusela & Mikko Saastamoinen. Sosiaalitieteiden laitos, Kuopion yliopisto 2001.

Pohjakallio, Pirkko 2005: *Miksi kuvista?: koulun kuvataideopetuksen muuttuvat perustelut*. Helsinki:Taideteollinen korkeakoulu, 2005.

Rustin, Michael 2000: Reflections on the biographical turn in social science. Teoksessa *In the Turn to Biographical Methods in Social Science*. Edit by Prue Chamberlayne, Joanna Bornatt and Tom Wengraf. NY:Routledge.

Sakari, Marja 1999: Käsitetaiteen fenomenologiaa – välittömästä ja välitetystä havainnosta. Teoksessa *Katoava taide*. Helsinki:Ateneum 1999.